

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvintum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput VIII. Ex Brochardico Lib. XLIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74544](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74544)

cum quibus habitant. Faciunt textus in l. liberi, C. de inoffic. testam. l. 1. §. cum patronus, ff. de officio Prefect. Urb. Ob quam etiam rationem si Advocatus partis adversæ sit familiaris Judicis,

rectè recufatur, cap. 1. ubi latè probavi, de officio judic. Qui autem dicantur inimici, ut ab accusando repelli possint, latè profequuntur Decian. Farin. & Jul. Clarus ubi supra

C A P U T VIII.

^a Ex Brochardico Lib. XLIII.

Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est, nisi pro pace hoc feceris, XL dies in pane & aqua (quod ^b carena vocatur) cum septem ^c sequentibus Annis pœniteas. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, per ^d tres debes quadragesimas pœnitere.

N O T Æ.

1. **a** *Brochardico.*] Ita etiam legitur in prima collectione, sub hoc tit. cap. 9. sed legendum est, ex *Burchardo lib. 19.* ubi textus ita legitur. Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est, nisi pro pace, quadragesima dies in pane & aqua, quod carenam vocant, cum septem sequentibus annis pœnitere debes. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, tres quadragesimas per legitimas ferias pœnitere debes. Quem textum cum aliis illius libri transcripsit *Burchardus ex Pœnit. Romano, c. 25.* ubi ita habetur: Accusasti aliquem, & per tuam accusationem occisus est, nisi pro pace, quadragesima dies in pane & aqua, cum septem sequentibus annis pœnitere debes. Si autem per tuam delaturam debilitatus est, tres quadragesimas pœnitere debes per legitimas ferias. Quæ verba si rectè conferantur cum supra relatis à *Raymundo*, facile constabit, ea verba hoc feceris, deesse in aliis eodemicibus, & etiam deesse ultima illa verba, per legitimas ferias. De hoc decreto *Burchardi*, & ejus autoritate nonnulla adduxi in apparatu ad hæc commentaria, de Pœnit. Romano & ejus utilitate jam nonnulla notavi in cap. 3. de furtis. Et licet hodiè nō sint in usu canones illi pœnitentiales, adhuc tamen eorum notitia non est inutilis, aut otiosa, ut docuerunt *Joannes Andreas in cap. 2. de emptio. & vendit.* Anton. August. in hoc textu, qui asseruit præfenti capite sine magno dispendio nos carere potuisse: à quo accipit *Gentilis de libris jur. Canonici, fol. 40.* nam Confessariis valdè utilis est notitia horum Canonum, ut agnoscant peccatorum gravitatem, & pro arbitrio sibi relicto pœnitentiam salutiferam illis imponant, ut observant *Panormitanus in fin. de pœnit.* *Nauarrus in manuali, cap. 26. num. 19.* Et in Conciliis *Coloniensi & Mediolanensi* sub *D. Carolo, p. 1. tit. 9.* valdè Confessariis commendatur istorum Canonum notitia.

2. **b** *Carena*] Hujus vocis etymon, & significationem adduxi in cap. 2. de spons. duorum.

c *Sequentibus annis.*] Non intelligas Annos continuos, ut per singulos dies pœnitentia agi debeat, sed per quosdam dies in unaquaque hebdomada, qui vulgò legitimæ feriæ dicebantur, ut feria 2. 4. & 6. juxta caput de illis 11. quæst. 5. ubi *Glossa cap. 1. junctâ Glossâ verbo Legitimas, 22. quæst. 5.* *Couarruu. lib. 4. var. cap. 20. num. 8.* *Soto,* & alii congesti à *Cenedo collect. 9. ad Decretales, num. 4.* juxta quorum sententiam Canones omnes, qui agunt de pœnitentia per annos, aut dies peragenda, nec modum exprimunt, quo

adimpleri debeat, intelligendi sunt de pœnitentia per jejunia, aut similia opera certis hebdomada diebus Confessoris arbitrio adimplenda.

d *Tres quadragesimas.*] Non intelligas quadragesimas trium annorum, quasi singulæ ad singulos annos referantur, ut hodie in usu sunt, ex c. quadragesima, de consecr. dist. 5. sed accipiuntur pro tribus quadragesimis in singulis annis, prout olim observabantur, scilicet una ante Nativitatem Domini, alia ante resurrectionem, tertia ante festum Divi Joannis Baptistæ, ut notavit post *Jul. Lauorum Barb. in præfenti*: de quibus quadragesimis egi in cap. conquisitus, de feriis.

e *Pœnitere.*] Licet pœnitentiæ pro foro interiori non sint hodie in jure pro singulis peccatis præscriptæ, sed omnes relinquuntur arbitrio prudentis Confessarii, juxta eorum gravitatem, personarum qualitates, & alias circumstantias, cap. Deus, cap. omnis de pœnit. & remiss. ut post *Div. Thomam* docet *Navarr. in manuali, ca. 26. n. 17.* pluribus relatis *Cenedo dist. collect. 9. num. 5.* & colligitur ex *Trident. sess. 14. c. 7.* primis tamen Ecclesiæ temporibus per Canones pœnitentiales quibusdam criminibus certa & præscripta erat pœnitentia, ut constat ex pœnitentialibus *Rom. Bedæ*, & aliis compilatis, & notis illustratis ab *Anton. Augustin.* ad calcem epitomes juris Pontificii. Et licet vulgò tradi soleat, per Canones illos pro quovis peccato mortali impostam fuisse pœnitentiam septem annorum, ut docuit *Glossa penultima in c. ult. 22. q. 1.* quam communiter receptam esse constat ex *Navarr. ubi supra, num. 17.* *Cenedo dist. collect. 9. num. 4.* pro quibus expenditur id quod habetur *lib. 2. Regum, cap. 12.* & refertur in cap. hoc ipsum, 3. qu. 3. & quod habetur *cap. 4. Danielis*: id tamen non satis probatur aliquo Canone, nec verum esse, post *Div. Thomam* probat *Navarr. ubi proxime*, pro quo expendi potest præfens textus, qui ut supra notavi, deductus est ex dicto Pœnitent. Romano, agitque de peccato mortali; & tamen non imponit pœnitentiam septem Annorum, sed majorem, ut in priori casu; vel minorem, ut in posteriori. Nec tunc obstat textus in d. c. hoc ipsum, vers. hinc etiam; quia in eo agitur non de quocunque peccato mortali, sed de vitiiis, aut criminibus gravioribus, ut sunt perjurium, adulterium, & similia juxta caput *Apostolus, 81. dist.* pro aliis enim etiam mortalia sunt, non imponebatur septennii pœnitentia, ut advertunt *Sorus & alii congesti à Cenedo ubi proxime.*

COMMEN.

COMMENTARIUM.

Omnes de accusationibus scribentes, & alii plures Moralitæ disputant, licitumne, an honestum sit accusatorum officium? Et an in utroque foro impunè liceat reum criminis accusare? Et licitum ac honestum esse reum criminis in iudicium deferre ad vindictam publicam, probatur ex eo, quia dum ita criminosis accusati coercentur, virtutis actus exercetur, quies, & bonum Reipublicæ intenditur, & conservatur, dum crimina vitantur; & cum criminosis pœnis afficiuntur, reliqui cives meliores redduntur, ut latè probavi in cap. inter alia, de immunit. Eccles. cap. sententiam, ne cleric. vel Monach. faciunt textus disertissimi si quis in hoc genus 10 ibi: Sitque cunctis laudabile: & l. nulli 38. ibi: Tam laude, quam honestate, & ac pariter pietate non careat; C. de Episc. & Cleric. cap. & qui emendat. 25. dist. cap. quapropter, 2. q. 7. c. si quis per capillum. 22. quæst. 1. cap. si quis Prælati 23. qu. 4. cap. si quis contristatus, 90. dist. 1. 1. C. de famosis libellis, l. eum qui 18. vers. peccata, ff. de iniuriis: docet Divus Thomas 2. 2. quæst. 68. art. 1. & communem dicit Sotus de regendo secreto membro 2. quæst. 5. & lib. 5. de iustit. qu. 5. art. 1. Paz in praxi, tom. 1. p. 4. cap. 3. num. 1. usque ad 6. Gibalinus de negotiatione tom. 2. lib. 6. cap. 3. art. 5. Gomez de delict. lib. 3. cap. 1. num. 9. Covar. lib. 1. variar. cap. 10. num. ultim. & lib. 2. cap. 11. num. 7. Decianus tract. crimin. lib. 3. cap. 4. & constat, quia plerumque in iure præmia accusatoribus præstantur, l. 1. §. accusatoribus, C. de falsa moneta, l. non omnes, in fine, ff. de remilit. l. edito, §. heredes, ff. de iure fisci, & aliis. Contraria tamen sententia, videlicet accusatorum munus iniuriosum, ac exitiosum esse, maxime fidelibus Christianis, suadet ex cap. si quis Episcopus 2. quæst. 7. ubi accusatio dicitur genus illaudabilis intentionis. Et quod accusans plus invidia quam charitatis stimulis incitetur, refertur in cap. somnia 6. quæst. 1. Deinde quia accusator per accusationem fit inimicus, cap. accusatores, 3. quæst. 5. §. item propter, Insti. de excus. iur. & insuper accusator exponit se periculo sustinendi pœnam talionis, cuius ratione accusationi subscribit, c. super his hoc iur. Deinde passim in iure Clerici, & alia personæ repelluntur ab accusatione, cap. l. cum sequenti. 2. quæst. 7. & si accusatio licita, honestaque esset, nullus ab ea repelleretur. Tandem quia alienum videtur à perfectione christiana, alium fortasse jam emendatum de crimine accusare, contra illud Matthæi cap. 5. Ego autem dico vobis, non resistere, &c. & cap. 6. ibi: Si non dimiseritis, &c. & Pauli ad Romanos cap. 12. ibi: Non vos defendentes, alias vindicantes charissimi, sed date locum iræ. Tandem facit præfens textus, ubi gravis poenitentia imponitur accusatoribus, si pœna capitalis sequuta sit; modò lenior, si pœna non ita gravis sequuta sit. Faciunt alia, quæ adduxi in can. 70. Concil. Illiber. quæ huc consultò non repeto.

Sed adhuc prior sententia retinenda est, pro cuius expositione notari oportet, quod licet accusatio ex parte accusatoris censeatur periculosa, eo quod non facile fit ubi & quando, & ut oportet; tùm quia, ut advertit Soro d. conclus. 2. accusator rarò habet animi rectitudinem ad zelum iustitiæ, & plerumque movetur odio; tùm etiam quia in multis aliis difficile est servare omnes debitas circumstantias, tam ratione personarum,

quæ accusant, & accusantur, quam respectu temporis, loci, & similibus; quam ob causam cautè procedere debent accusatores, ne ad iudicium profiliant nisi bono animo, & servatis servandis, ut quam unquam effugiant iniustitiam suspicionem. Tamen hac sententiâ retentâ, non obstant fundamenta contrariâ. Non primum deductum ex dist. cap. si quis Episcopus, cap. Simonia. Nam textus illi procedunt in accusatione absque debitis circumstantiis proposita. Quo casu accusatio iniusta est, non quia illicitum est accusare, sed propter malitiam accusantis, & ejus improbum animum. Nec obstat, accusatorem inimicum manere; nam id non provenit ex eo, quia accusator inimicus verè sit, sed quia plerumque, & attentâ hominum opinione solent ex accusatione præsertim gravi, inimicitia & discordia oriri inter accusatorem, & accusatum, quemadmodum ex eadem ratione quoad plures juris effectus censentur inimici, qui super omnibus bonis, vel majoriorum parte civiliter litigant, dist. §. item propter. Quam æquiparationem probant disertè textus in authent. si testis, vers. si verò, C. de testibus, cap. 1. de restit. spol. lib. 6. in fine princip. Et tamen nemo negat, iustum, & licitum esse civiliter agere, & litigare super omnibus bonis, vel majoriorum parte, dummodò iuste fiat. Nec obstat, quod Clericis, & aliis personis prohibetur accusare; nam id non provenit ex eo, quia iniustum sit, sed quia similibus personis indecens est, ut etiam alia illis prohibentur in cap. 1. de fidei iuss. cap. 1. & per totum, nec Cleric. vel Monachi: quæ ab aliis personis non inhonestè exercentur.

Nec tandem obstat præfens textus, quem accipiunt Glossa, & communiter repetentes de accusatione non vera, sed calumniosa, & de accusatore, qui falsò accusavit. Quæ interpretatio convincitur, tùm quia ex textu non constat de tali calumnia, quæ in dubio præsumenda non est, præsertim in eo, qui crimen, de quo accusavit, adeò plenè in iudicio probavit, ut reus capitali sententiâ damnari meruisset, ut considerat Mascardus de probat. conclus. 254. num. 12. tùm etiam, quia in illis verbis, nisi propace, excusatur talis accusator, si pro parte, & publico bono fecit; & tamen si per calumniam accusasset innocentem, etiam si pro parte, & bono publico, graviter peccasset, ut probat Divus Thomas 2. 2. quæst. 64. artic. 6. Sotus lib. 5. de iustit. quæst. 1. art. 7. Alii autem, quos refert, & sequitur Covar. in Clement. si furiosus, part. 2. §. 5. num. 4. accipiunt textum hunc tantum in Clericis accusantibus. Verùm hæc interpretatio eodem divinationis vitio laborat, cum generaliter agatur in hoc textu de quolibet accusatore, nullâ Clerici, vel laici factâ mentione. Accedit, quia Clericus præmissâ protestatione, de qua in cap. 2. de homicid. lib. 6. ritè reum criminis in iudicium deferat: undè textus hic ad Clericos tantum referri non potest. Quare his ommissis placet communis interpretatio eorum, qui Canonem hunc accipiunt de eo accusatore, qui iure reum criminis accusat, & per veras probationes convincit, sed pravo animo, ex rancore, & odio, ut se ulciscatur ex privata vindicta, & damnum inferat accusato, quem interfici, vel debilitari ex odio procurat; & ita accusat, non ut Reipublicæ, & ejus paci consulat per publicam vindictam, qui propter finem leth. liter

7.
Præfens
textus
vari
interpretationes.

lethaliter malum graviter peccat, *cap. ea vindicta. 23. quest. 4. cap. cum minister 23. quest. 5. D. Thomas 2. 2. quest. 68. artic. 1. docet Decianus lib. 3. tract. crimin. cap. 4. num. 5. expendens illa verba Platonis in Euthypæo: Sanctum est in iudicium trahere eum, qui iniuste aliquid egit, vel circacades, vel sacrilegia, sive pater, sive mater, seu quisvis deliquerit, modo id faciat, ut patriam quis velut peste quadam liberet.* Merito ergo in præsentis sic ex odio, & pravo animo accusans, ad mortem, seu membri debilitationem, ut graviter delinquens, punitur.

8.
Defen-
ditur
vera in-
terpre-
tatio.

Nec obstat si dicas, interpretationem hanc in idem vitium incidere, ac superior Glossæ intellectus: tum quia sicut calumnia non præsumitur, ita nec pravus animus, odium aut privata vindictæ zelus præsumi debet: tum etiam quia similiter verba illa *pro pace*, innuunt accusatorem, de quo in præsentis, pro bono pacis accusantem nullâ penâ esse afficiendum; & tamen si pravo animo, & odio, quamvis pro pace accusaverit, graviter peccat; quia malum, seu malè facit dum pravo animo, & odio, & ad finem privatæ vindictæ pacem, & bonum Republicæ intendens accusat, ut ex D. Thoma & aliis probat Covarru. *lib. 2. var. cap. 10. num. 7.* Licet enim non sufficiat, quod finis sit bonus, ut ipse quoque actus bonus dicatur, *cap. forte, cap. denique, 14. quest. 5.* sufficit tamen finem esse malum, ut etiam actus, quamvis aliàs bonus, malus sit, ut probant Boerius in præsentis. Navarr. in *dict. cap. denique.* Nam adhuc defendenda est communis interpretatio, pro cuius expositione sciendum est, pacem in præsentis non accipi pro ea, quæ opponitur bello, de qua egi in *cap. 1. de treug. & pace*: sed pro tranquillitate, seu quiete communi, & ita pro bono publico, juxta Aretinum & omnes repetentes in præsentis. Deinde notandum est, dictionem *nisi*, non tam accipi in præsentis exceptivè ad denotandam exceptionem pro præterquam, verum etiam pro *si non*, ut in *l. femina 8. ubi Glossa 2. ff. de Senator. l. 2. C. si mancipium.* Tradunt Albericus in *ditionar. verbo Nisi*, Barbola de *dict. eod. verbo* Et in ipso pœnitentiæ Romano accipitur pro *& non*, dum in *cap. 5. de contemptu jejuniis*, ita legitur: *Solvisti jejunium in quadragesima, antequam vespertinum celebraretur officium, nisi propter infirmitatem, si fecisti, pro unoquoque die, &c.* His prætermis dum textus hic ait: *Accusasti hominem, & per tuam accusationem occisus est, nisi pro pace, id est pro quiete, & bono communi; vel si non pro quiete, & bono communi; vel & non pro quiete, & bono communi;* perinde est ac si dicat, accusasti hominem, & per tuam accusationem occisus est, si malo animo, & ex odio accusasti, &c. nam quando principaliter accusat ad mortem, vel debilitationem, & sic ad pœnam publicam, non pro pace, & bono communi, nec ad publicam utilitatem, cum nequeat ad suum commodum propriè accusare, quamvis civiliter agere valeat; necessariò accusat ex odio, & pravo animo, ad privatam vindictam; non verò ad utilitatem publicam: & ita verba illa, *nisi pro pace*, non limitant decisionem hujus textus, sed qualificant verbum *Accusasti*, & accusatio-

nem de qua hic, ac proinde continent requisitum, & qualitatem omninò: & in hunc sensum verba illa, *nisi pro pace*, non ponuntur in fine textus post præscriptam pœnitentiam, sed in principio, ut ita significetur, per Canonem hunc imponi pœnitentiam accusanti non pro pace, aut animo pacis, sed pro odio; & consequenter textum hunc non limitari in eo, qui pro pace, & bono animo accusat, sed in eo tantum procedere, qui non pro pace & bono zelo, sed è converso accusat: & ita defenditur communis interpretatio, & cessat utraque difficultas supra expensa; siquidem ex prædicti verbis, *nisi pro pace*, rectè intellectis, colligitur textum hunc agere tantum de eo, qui pravo animo accusat; & per ea verba non limitari ejus sanctionem, sed concludi, illum in eo casu procedere. Et si Vincentius Abbas *num. 1.* Aretinus *num. 2.* aliter accipiant verba illa, *pro pace*, referendo non ad verbum *accusasti*, sed ad sequentia ibi, *pœnitere debes*, quasi in hoc textu non agatur de eo qui pro pace accusavit, sed de illo, qui pro pace pœnitere non debet; & ita sensus sit: pœnitere debes, nisi pro pace, id est pro componenda pace, vel sedando scandalo pœnitentiam omitas; inde inferentes pœnitentiam aliàs necessariam omitti posse pro pace componenda, & scandalo sedando; quemadmodum ex eadem causâ plura alia omittuntur, *cap. nisi, vers. pro gravi, de renunciat. cap. 2.* ubi notavi, de *rescript. cap. 2. de despons. impub.* Sed intellectus hic facile refellitur ex verbis illis, *nisi pro pace hoc feceris*; quæ necessariò referenda sunt ad accusationem, nec referri possunt ad pœnitentiam omissam; quia si adhuc referrentur, diceret textus, *nisi pro pace non feceris.* Undè inferitur, textum hunc non procedere ubi quis principaliter pro pace & bono communi accusat, & tamen secundariò, & minus principaliter, per humanam fragilitatem habet qualemque pravam animum nocendi accusato ex vindictâ privata; nam is animus, qui non mortale, sed veniale tantummodò peccatum gignit, ut resolvunt Covarru. *ubi supra*, Navarr. in *manuali, capit. 25. num. 31.* non meretur gravissimam pœnitentiam, de qua hic, imponendam tantummodò ei, qui principaliter, non pro pace, & bono communi, sed per contrariam accusat; idque satis significant verba illa, *nisi pro pace*, quæ sunt intelligenda principaliter, argumento legis. §. 1. junctâ Glossâ *verbo Singulorum, ff. de just. & jur. l. de unoquoque 37. junctâ Glossâ 2. ff. de re judicata.* Nec obstat, quod juxta hunc communem intellectum, si textus hic agit de eo, qui odio, & pravo animo accusat, si ultra expenditur, quod per hujusmodi accusationem reus capite damnatus, vel debilitatus sit: quia licet neutrum ex his duobus contingat, immò et si reus absolutus sit, adhuc accusator, ut potè mortaliter peccans, pœnitentiam subire debet. Nam responderet fatendo, pœnitentiam esse imponendam accusanti ex pravo animo, et si reus absolutus sit; non tamen eam, quam præsens textus præstabit accusanti ex pravo animo, cum sententia capitalis sequuta est.

**